

Po tem takem je naš „skutnik = skupnik“, (ki se loči tudi od rejenca, Pflugekind, alumnus; §. 186. o. d. z.), zdaj samo nekak „quasi filius adoptivus“, zákoniku neznan, — tedaj nekaka domača posebnost, ki spada v „pravne navade slovanske“, kakoršnih se nahaja pri drugih Slovanih mnogo več nego pri nas Slovencih, — zakaj? — tega menda ni treba razkladati.

Ker pa „skutnik = skupnik“ ni pravi posinoveljenec (ali posinjenec), zato nima po §. 183 ni „dedinske pravice“ (Erbrecht) po novih stariših, kakor jo ima posinjenec, in to prav tako, kakoršno po pravih svojih stariših.

Spomina vredno je to, kar piše sloveči g. V. Bogišić v novi svoji knjigi (I.), ki jo je dala na svetlo „jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti“ v Zagrebu l. 1874 pod imenom: „Zbornik sadašnjih pravnih običajâ u južnih Slovenâ.“ — Na vprašanje (6.): „jesu li svi zadrugari svoji po krvi ili ne?“ ... čitaš namreč na 19. strani odgovor iz nekega južno-slovanskega kraja („Bed.“ *): „Obično su svi svoji po krvi, ali kadšto se posve tugj (tuj) čovjek u zadrugu priženi, i on sa svojom strankom nazivlje se tada skupnik.“

Da ne jemlje g. pisatelj v imenovani knjigi celó nič v misel ni skupnika ni skutnika slovenskega, tega je menda kriva ta neprilika, da je bil založil svoj izpisek iz „Novic l. 1853“ še pred odhodom v Odeso... v dvorni knjižnici Dunajski, a jaz sem ga ponevedoma našel, ni davno tega.

Morebiti, da porabi g. Bogišić ta moj pomnoženi spisek drugikrat. Zato ponavljam iz ónega leta „Novic“ (str. 323) i hrvatskega pravika (g. Mihelića) besede, da so krstili nekda na Hrvatskem „skupnika“ po latinski „aggregatus“, novega mu očeta pa „aggregarius“, in da je bil óni s tem „compossessor“. — O takem skupniku mi je pravil l. 1853 tudi Hrvat t. j. hrvatski Slovenec iz Bóbnaric, blizu Metlike ónkraj Kolpe (hrv. Kupa; Kulpa Fluss.) (Dal. prih.)

Kratkočasno berilo.

Žemljica.

Gledite — slišimo pogostoma ljudi tožiti — kako majhni so hlebi kruha, kako drobne so žemljice, čeravno pšenica čedalje cenejša postaja!

Take pritožbe prišle so tudi na uhó drobne žemljice. „Ne zamerite mi — se oglasi na to žemljica — da se jaz nedolžna, pa toliko obrekovana reva potegnem za svojo čast in poštenje. Gotovo mi ne boste oponašali več, da sem premajhna, kedar boste slišali, kako se mi je godilo, predno sem prišla vam v roke.“

Jaz nisem izrastla na drevesu kot Tržaška figa, kakor mislijo nekateri gospodje in gospé. Porodila sem se na širokem polji, in se večkrat ter mnogo spremijala po svojem rojstvu. V otročjih letih mi je rosa večkrat močila sesaste lase, marsikaka kaplja je padla od njih, in velikokrat sem pripogovala glavo pred viharji. Odrastlo so me peljali na pôd, ter neusmiljeno s trdimi cepci tolkli po glavi, da se je vsipalo na vse strani rumeno zrnje. Napravila se ga je lepa kopica, da bi se bila spekla iz nje pogača; vesel je stal gospodar pred zalim kupom, in hvalil dobroto nebeškega Očeta za obilni blagoslov.

Ni pa bilo več tako veselo gospodarjevo okó, ko stopi vdruge h kupu, ter začne deliti in ločiti; najpred dobro tretjino iz kota, rekoč: to bo za seme, — potem

*) „Bed.“ = „Bednja in Bednjanska okolica“ na Hrvatskem v Varaždinski županiji (J. Lipský). Pis.

veliko kupico za fronkarja, za davke, odškodovanje, priklade, priklad priklade, za take, ki jim že imena ne vedó, in potem še za šolo, za srenjo in župana in njegovega pisarja in slugo; za gospode in orglavca in mežnarja se tudi pozabiti ne sme. Zdaj pa še nekoliko za obleko in obutalo, za sukno, platno in usnje ter za druge opravke. Za posle, najemnike in delavce, za kolarja, kovača, komatarja, za zidarja, tesarja in streharja je bilo treba že drugod poskrbeti, da je pri steni ostal le še majhen kupček za godove in sejm!

Takrat smo se ločile sestrice za vselej, in se razgubile po širokem svetu. Jaz sem z družicami padla gospodom v vrečo, in kmalu je bila spet sodba in ločenje. Za bukve, suknjo, hlače, visoke svitle škornje jih je bilo nekaj odločenih, druge za prihodnino, ki je fronkar tudi bogatim gospodom ne prizanese, in za toliko in toliko reči, ki jih jaz v svoji drobni glavici nisem mogla zapomniti.

Prišel je potem mož, ki je po vseh potih na pol tiho sam sabo govoril in račune delal, z velikim vozom in trebušno listnico, nas je odkupil gospodom, peljal v mesto, in postavil v vrsto na ogled. Pa le spet jih je nekaj odletelo za vožnino, priprego in zapitnino, cestnino in mostnino, za vžitnino in tržnino. Da vam v kratkem do konca povem: vzel nas je mlinar, za mlinarjem pek, ki nista pozabila nas ščipati za hlapce, jezove, kamna, sita in kladva, za dreva in loparje, in Bog vedi še za kaj. Ne bom vam vsega pripovedovala in naštevala, le to naj vam še povem: iz velikega kupa sem postala nazadnje tako majhna, tako drobna žemljica zato, ker so mi ljudje delali toliko krivice povsod, kodar sem hodila. Zato vas lepo prosim, ne hudujte se nad mano, temuč milujte me, in čudite se mi, da sem vendar — še tolika velika! —c.

Mnogovrstne novice.

* Čas šolskih velikih počitnic na gimnazijah, realkah in na družih učilnicah enake vrste je zopet predružen. Dozdaj so počitnice ljudskih, srednjih in velikih šol bile v istem času; po novi postavi pa počitnice ljudskih šol ostanejo kakor so bile dozdaj, večidel meseca avgusta in septembra; počitnice srednjih šol (gimnazij, realk) in družih učilnic te vrste pa se že letos začno 16. julija in nehajo 15. septembra v gornji in doljni Avstriji, Salzburgu, Tirolih (izvzemši Bocen, Meran in Roveredo) na Predarelskem, Štajarskem, Koroškem, Kranjskem, v Trstu, na Českem, Moravskem in v Šleziji; — v Gorici, Dalmaciji in v Roveredi pa se začno počitnice prihodnje leto meseca avgusta in septembra. Brez premembe ostanejo velike počitnice na teh šolah v zahodnji in izhodnji Galiciji, v Bukovini, v Bocenu in Meranu. — Razlogi, na katere se opira ta različnost velikih šolskih počitnic v različnih krajih, so nam tako malo jasni, kakor tudi ne sprevidimo, zakaj so počitnice v srednjih šolah drugačne kakor v ljudskih; to pa vemo, da se s to različnostjo mnogo sitnih neprilik prizadene starišem, ki imajo ob enem sinove v ljudskih in srednjih šolah.

Iz deželnih zborov.

Deželni zbor Kranjski.

(1. seja 6. aprila.) Deželni glavar vitez dr. Kaltenegger pozdravlja poslance in vladnega namestnika viteza Widmanna v daljnem govoru, potem spregovori o umrlem dr. Costi tako-le: „Prežalostno vest Vam moram dati o zgubi poslanca, katerega nadomestiti bode jako težko; odkar se je sl. deželni zbor razšel zadnji-

krat, umrl nam je in sicer 28. januarja t. l. dr. Etbin Henrik Costa, deželni poslanec kmetijskih občin volilnega okraja Postojnskega; delovanje njegovo na parlamentarnem, na znanstvenem, na socialnem polju ter v svojem posebnem poklicu bilo je enako mnogostransko, brez počitka marljivo in neutrudljivo. Meseca novembra leta 1865 vstopil je dr. Costa v deželni zbor kot naslednik Miroslava Vilharja in je odslej neprenehoma bil deželni poslanec, kajti vedno in sicer štirikrat mu je njegov volilni okraj poklonil poslanstvo; l. 1869 izvolil ga je ves zbor za deželnega odbornika, kar je ostal do svoje smrti. — Bil je ud vseh znamenitih deželnozborskih odsekov kakor ustavnega, finančnega, šolskega in občinskega odseka; njegovo preizvrstno delovanje v vseh odsekih zlasti kot prvomestnik finančnega odseka nam vsem je v živem spominu. Leta 1869 izvolil ga je deželni zbor v deželno komisijo za uravnavo zemljiškega davka; od leta 1870 sodeloval je v deželnem šolskem svetu; leta 1870, 1871 in zopet leta 1872 izvolil ga je deželni zbor za državnega poslanca; leta 1867 ga je presvitli cesar imenoval za namestnika deželnega glavarja. To je v kratkem obris njegovega mnogostranskega, neutrudljivo marljivega parlamentarnega delovanja, katerega bolj na drobno tu ne bodem razlagal, kajti saj se ga vsi živo spominjamo. — Akoravno bila so si mnenja o sredstvih v dosego nam vendar-le skupnih namenov včasih nasprotna, to nam branilo ne bode o tem trenutku, enodušno se spominjati domoljubja, delovanja brezsebičnega, premarljivega in poln žrtev bivšega našega tovarša. (Vsi deželni poslanci so v znanje sožalovanja stoječi sprejeli to vest.) — Dalje je omenil deželni glavar, da o priliki prehoda presvitlega cesarja na Dalmatinsko poklonil mu je v imenu Kranjske izraz najiskrenejše ljubezni in zvestobe, ter končno izreče otvorenje deželnega zbora Kranjskega s trikratnimi slava-klici Njegovemu Veličanstvu in ves zbor trikrat zakliče slava! — Vladni zastopnik vitez Widman zagotavlja deželnemu zboru vso svojo pripomoč.

Potem je novoizvoljeni poslanec Peter Grasselli storil obljubo; poslanec Andrej Lavrenčič je dobil odpust za 14 dni; za deželno-zborna reditelja se izvolita dr. Poklukar in dr. vitez Savinschegg, za verifikatorja stenografičnih zapisnikov Murnik in Deschmann. Konečno je deželni glavar povabil poslance v enketno komisijo gledé prestrojitve občinske postave, o kateri spregovorimo na drugem mestu.

(2. seja 8. aprila.) Zopet naznanja deželni glavar s toplo besedo zgubo poslanca velikoposestnikov Franja Rudeža, ki je 7. dan t. m. nagloma umrl; ves zbor se v znamenje sožalovanja vzdigne. — Potem se izroče finančnemu odseku sledeče prošnje, namreč: Karola Tekavčiča, upravnika posilne delavnice, za izboljšanje službenine, Josipa Krašovica, nadzornika posilne delavnice, za povečanje stanovnine, Janeza Bezeka, organista posilne delavnice, za povečanje vpokojnine, Marije Zapleteleve zavolj odgojnine za njeno hčer, podpiralnega društva na modroslovski fakulteti Dunajskega vseučilišča in slikarja Janeza Šubica za podporo, davkarskega priglednika Janeza Benedikta za odpis nekega zemljiško-odveznega povračila. — Potem potrdila se je volitev deželnega poslanca Luka Robiča iz občinskega volilnega okraja Radolškega in Kranjskogorskega. — Dalje so se vršile odsekove volitve; izvoljeni so bili v finančni odsek: baron Apfaltrern (za načelnika), Murnik (za namestnika), dr. Poklukar (za perovodjo), Deschmann, Grasselli, Horak, Robič, dr. vitez Savinschegg in dr. pl. Schrey, — v peticijski odsek: vitez Langer (za načelnika), grof

Barbo, Kramarič, grof Thurn, dr. Zarnik, — v gospodarski odsek: dr. Bleiweis (za načelnika), vit. Langer (za namestnika), dr. vitez Savinschegg (za perovodjo), Deschmann, Jugovic, Murnik in Karol Rudež, — v odsek za poročilo o deželno-odbornem delovanju: dr. Poklukar (za načelnika), grof Barbo, vitez Gariboldi, Tavčar in dr. Zarnik. — Finančnemu odseku so se izročile sledeče predloge, namreč: proračun zemljišno-odveznega zaklada za leto 1876, poročilo deželnega odbora zavolj povišanja vžitniške priklade za zemljišno-odvezni zaklad, proračun za leto 1876 in računski sklep za leto 1874 vino- in sadjerejske šole na Slapu, proračun za l. 1876 Kranjskih ustanovnih zakladov, proračun deželnega zaklada in njegovih podzakladov za leto 1876, proračun za leto 1876 in računski sklep za l. 1874 norišno-stavbenega zaklada, proračun za l. 1876 in računski sklep za l. 1874 normalno-šolskega zaklada.

Posvetovanje zarad predrugačenja občinske postave

bilo je po sklicu deželnega odbora 7. dne t. m. Vdeležili so se ga skoraj vsi deželni poslanci, potem 12 županov iz različnih krajev dežele naše in pa okrajni glavar Derbič. Zedinila se je ta skupščina v sledečih točkah:

Iz domačega področja (§. 28 občinske postave) naj se občinam vzamejo vsa tista opravila javne varnosti (policije), za katera skrbeti je prav za prav dolžnost države, občinam naj se prepusté strogo le krajne ali prav domače (lokalne) zadeve. Pa tudi tako imenovano izročeno področje (§. 29 občinske postave) naj se omeji in država naj sama opravlja vse tiste reči, katere se v korist države izvrševati morajo. Občine naj opravljajo policijstvo in pravico kaznovati le samo v domačih občinskih zadevah, vse drugo policijstvo in kazensko pravo naj opravljajo cesarske politične gosposke.

Po tej omejitvi občinskega delokroga, ko občinam namreč ostanejo le take reči, katere same z domačimi močmi opravljati zamorejo, naj se pa občinam tudi na prosto voljo dá to, da se samovoljno (avtonomno) zložijo v več ali manjše občine, kakor jim je drago, po razmerah in potrebah svojih.

Politične gosposke naj se pomnožé tako, da bodo občinam bliže, to je, namesto sedanjih velikih okrajnih glavarstev naj se ustanové manjši politični komisarijati po primeri, kakor so nekaj bili.

Konečno se je odločilo, te sklepe izročiti deželnemu zboru in ta naj jih naznani c. kr. vladi kot želje, na katere naj se ožira pri prestrojitvi politične uprave in pri premembi občinske postave.

Deželni zbor Goriški.

Pričel se je s peto mašo 6. dne t. m. Deželni glavar g. grof Fr. Coronini se je spominjal v začetnem govoru dogodkov pretekle nedelje in z gorkimi in gladkimi besedami izraževal občutke, ki jih je v njem in vseh prebivalcih vzbudil prihod cesarjev itd. — Rajncemu poslancu Dolijak-u iz Solkana je g. glavar postavil s prav primernim govorom lep spominek. — Novi poslanec namesti r. D. je dr. Jakopič, izvoljen 31. marca t. l. (Izmed 168 posestnikov slovenskih in Goriško-mestnih se je vdeležilo volitve 42. Ker ni bilo družega kandidata, dobil je dr. J. 41 glasov.) — V prvi seji deželnega zbora je bil tudi gosp. minister De